

LITERKA

duben 2012

V tomto měsíci přináší Památník novinku všem těm, kteří píšou do šuplíku nebo by rádi psali a nevědí, jak na to. Literární soutěž Skrytá paměť Moravy každý rok doprovází kurzy tvůrčího psaní Krocení literární múzy. Nejen seniory zve Andrea Procházková na mimořádný seminář, v němž se mohou zájemci mnohému naučit, případně si také mohou vzájemně vyměnit své vlastní zkušenosti. Koncem března byla otevřena výstava věnovaná bratřím Mrštíkům, k níž je připravena řada doprovodných akcí. Jednou z nich je přednáška věnovaná povídkové tvorbě moravských literátů. Důvěrnice Klubu přátel Památníku

- » Editorial
- » Nejbližší akce a výstavy
- » Dubnová výročí
- » Krajinou Pohádky máje
- » Uzly a pomeranče
- » Povídková tvorba bratří Mrštíků
- » Tři otázky pro Milana Ráčka
- » Přírůstky do Knihovny Muzea Brněnska

Martina Chmelařová naplánovala výlet do kraje Pohádky máje – Ostrovačic a přilehlého okolí. Více informací najdete uvnitř tohoto čísla Literky. Dubnové číslo informačního zpravodaje přináší také krátký rozhovor s dalším hostem StřeDění, rakouským spisovatelem českého původu Milanem Ráčkem. I my se

připojujeme k Mezinárodnímu dni dětské knihy, tentokrát najdou v pravidelné rubrice námět na zajímavou knihu nejmladší čtenáři. Krásné jarní dny Vám spolu s kolektivem spolupracovníků přeje

Vaše Romana Macháčková

Verše měsíce
dubna

Jiří Pištora

Brundibásně

*Brundibár vletěl do křámu,
že by chtěl deko salámu.
I praštil řezník masem
a volá řeznickým hlasem:
Ty se máš pást na kvítí!
Hýbaj než se rozlítím!*

v dubnu 1897

vyšel v nakladatelství Jan Otto poprvé knižně první román Viléma Mrštíka *Pohádka máje*. Čtenáři romantický příběh Helenky a Ríši umístěný do Ostrovačic, a přilehlého okolí, znali již z časopisecké verze z let 1891–92, kdy vycházel na pokračování ve Světozoru. Pětiletou pauzu mezi jednotlivými vydáními využil autor k přepracování svého impresionistického díla, z něhož odstranil drsnější tóny a časté moravismy. O typografickou úpravu i výtvarný doprovod se postarala jeho tehdejší přítelkyně, malířka Zdenka Braunerová. *Pohádka máje* si získala velikou oblibu u čtenářů a dočkala se mnohých vydání. Velice rádi po tomto tématu sáhnou divadelníci, hudebníci nebo filmaři. Poprvé byla *Pohádka máje* zfilmována v němé verzi v roce 1926 režisérem Karlem Antonem. V hlavních rolích se představili Anita Janová (Helenka) a Jiří Voskovec (Ríša). Ten hrál pod pseudonymem Petr Dolan. Za své ztvárnění milovníka Ríši byl vyloučen z uměleckého sdružení Devětsil, jehož byl tehdy členem.

**Nejblíže akce a výstavy
Památníku písemnictví na Moravě**

Rendez-vous o desáté

Pravidelné čtvrtední mimořádné programy pro návštěvníky od 9 do 99 let (a více) na vybraná témata vždy v 10 hod.

5. dubna – Velká Morava; 12. dubna – J. A. Komenský; 19. dubna – Literární Morava; 26. dubna – Rukopisy

19. dubna, 16 hod., Krocení literární múzy pro seniory

Kurzy tvůrčího psaní, Krocení literární múzy, každým rokem doprovází literární soutěž Skrytá paměť Moravy, určenou mladým lidem ve věku 12–19 let. Pro ty, kteří se nevešli do vybrané věkové kategorie, připravil Památník speciální seminář. Je určený všem, kteří se psaní věnují, ale i těm, kteří se chtějí něco nového naučit.

25. dubna, 17 hod., Středění: Na druhé i naší straně

Autorské čtení a beseda s rakouským spisovatelem českého původu Milanem Ráčkem. Spolu s autorem vystoupí i překladatelka Adéla Ráček-Seidlová.

26. dubna, 16 hod., přednáška Povídková tvorba bratří Mrštíků

Přednáška Andrey Procházkové, kurátorky výstavy Alois a Vilém Mrštíkové – Drama jihomoravské vesnice, z jarního přednáškového cyklu na téma Moravský realismus.

KRAJINOU POHÁDKY MÁJE

V kufře mám na polo zpracovanou „Pohádku máje“ – a ta je plná těch obrazů – i rozkvetlých stromů – bzučících včel. Lesy tam šumí – větve se otvírají a zavírají nad hlavou světlého jednoho zjevení, které v lesích vyrostlo – z lesů vyšlo do světa – a do lesů se vrátilo

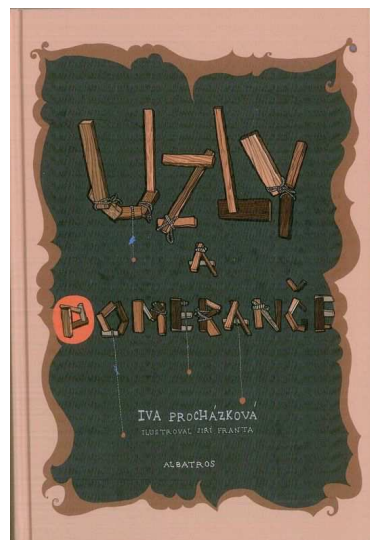
jak víla. Procházím se s ní, na každém kroku se s ní zastavím a dívám se s ní, jak mouchy se honí – komáři víří v soumraku – a v lese chladem se zachvívá v přísné velebě černého vysokého lesa. Těmito slovy popisuje Vilém Mrštík v dopise z roku 1891 Józe Hálkové obrazy ze svého prvního románu, zasazeného do krajiny Podkomorských lesů v okolí Ostrovačic. Nechte se i Vy zlákat touto pohádkou a přijměte pozvání na další výlet Klubu přátel Památníku. A i když nás teprve někdo napálil na „apríla“, přesto je správný čas připravit se na nadcházející měsíc. Může být lepšího měsíce na toulky krajinou zamilovaných Ríši a Helenky, než je právě máj?

Naše putování krajem, kam je příběh zasazen, zahájíme v Památníku Pohádky máje v Ostrovačicích. Poté už nás plně pohltnou lesy místního přírodního parku s několika zastaveními. Jedním z nich bude Podkomorská myslivna. Místo, kde žila skutečná Helenka Nováčková, první z dívek, která byla Vilémovi inspirací. Zamilovanou dvojici připomínají také studánky nesoucí jejich jména. Cesta povede listnatými lesy s mohutnými buky, které občas vystřídá smrčina. I když je reliéf krajiny mírně zvlněný, trasa nepatří k náročným. Výlet je možné zakončit buď v Žebětíně, nebo v případě pěkného počasí a dostatku sil až na Brněnské přehradě.

Výlet se koná v sobotu 5. května a sraz účastníků je v 9.15 na konečné tramvaji č. 6 a 8 ve Starém Lískovci. Autobus 402 odjíždí do Ostrovačic v 9.35 ze zastávky Dunajská.

UZLY A POMERANČE

Matka vytáhla z kapsy provázek a podala mu ho: „Udělej si uzel.“ V jejím světě nebylo místo pro bloudění a pochybnosti. Kdo se matčinými zákony řídil a uměl vázat uzly, nemohl sejít z cesty. Hlavní hrdina knihy spisovatelky Ivy Procházkové čtrnáctiletý Darek se na svou matku může obracet už pouze ve vzpomínkách. Vybavuje si ji často a zvláště ve chvílích,

kdy je bezradný. Takové okamžiky jsou téměř na denním pořádku, Darek je postaven do role vychovatele své mladší sestry Emy, jejímuž světu příliš nerozumí. Mentálně zaostalá Ema se utíká ke svým nesrozumitelným mumlitáním a její nepředvídatelné reakce vyžadují velkou dávku neustálé pozornosti a trpělivosti. Na rozdíl od zemřelé matky otec rodiny před tajemným světem své dcery i před vlastními problémy utíká často k alkoholu. Darek se kromě svých vlastních problémů spojených s dospíváním – nejistota, vnitřní zmatek, vymezování se vůči rodičovské autoritě a hledání vlastního postavení ve společnosti – musí vyrovnávat také s předčasným dospíváním. Pevným bodem jeho světa se stává Hanka, první láska vonící po pomerančích. Darkův život také nabývá nového smyslu ve chvíli, kdy se jeho otec pustí do

chovu koní. I přes rozčarování ze zjištění pravého důvodu podnikání se zvířaty vyřazenými a zanedbanými, stanou se pro chlapce koně podstatnou součástí života. Nadčasový příběh pro čtenáře ve věku dvanácti let je v mnohých místech pro dnešní děti velmi aktuální a přináší i odkazy a vysvětlení k řadě událostí z minulosti.

Procházková, Iva: Uzly a pomeranče. Praha: nakladatelství Albatros, 2011.

Povídková tvorba bratří Mrštíků

Letošní přednáškový cyklus – jarní i podzimní – je v souvislosti s probíhající výstavou věnován tvorbě Aloise a Viléma Mrštíkových; jejich literárním kořenům, povídkám a

románům. Tématem úvodní přednášky bude povídková tvorba obou bratrů, která tvoří podstatnou část jejich díla.

Aloisovy povídkové texty při zpětném ohlédnutí jakoby předznamenávají vznik románové kroniky Rok na vsi: jsou sondami do života lidí na pomezí Moravského Slovácka a Hané, které po mnoha letech práce zakomponoval do různorodého celku románové Habrůvky.

Alois Mrštík debutoval črtou **Trkmančáci** v časopise Vesna (1884) a tímto obrázkem ze života nejchudších obyvatel vesnice otevřel jedno z témat, které se prolíná celým jeho dílem - začarovaný kruh chudoby. Svou první knihu **Dobré duše** vydal v roce 1893. Jednalo se o soubor povídek, které původně vycházely jednotlivě v časopisech. Každá z nich, ať se odehrává v Rakvicích, Těšanech nebo Divákách, zachycuje jeden lidský osud a tematizuje stinné stránky venkovského života. Už ve své prvotině se Alois projevil jako bystrý pozorovatel se smyslem pro detail, který dokáže vystihnout charakteristické rysy. Našel si své téma: změny, které nejen na jihomoravském venkově probíhaly ve druhé polovině 19. století pod vlivem postupujícího rozšiřování průmyslové výroby a sílícího vlivu města na tradiční venkovský způsob života.

Ve stejném roce také Vilém zúročil povídky, které dříve vycházely časopisecky, a to v souboru **Stíny** (1893), upozorňujícím především na ty temnější stránky Slovácka – alkoholismus, hazard, mravní úpadek, pomluvy. Tehdy se literární tvorba obou bratrů stala poprvé příčinou nevraživosti místních obyvatel, protože Kloboučtí se poznávali v jednotlivých příbězích. Další kniha povídek, **Obrázky**, byla již impresionisticky laděná. V roce 1897 vydali oba bratři **Bavlnkovy ženy a jiné povídky**. Úvodní povídka, která dala knize titul, vznikla společnou prací, čtyři další napsal Alois, pátou Vilém, jehož vliv na staršího bratra je zde ze všech společných prací nejzřetelnější – přesně vykreslené postavy typické pro Aloisův styl ustupují lyrickým přírodním pasážím.

Zatímco stálým, a v podstatě jediným, zdrojem inspirace staršího z bratrů byla jihomoravská vesnice, mladší z nich ztvárnil také náměty ze života na maloměstě – kritika maloměšťáctví se objevuje v knize **Babetta, Verunka a drobné povídky** (1902). O jejich tvůrčí spolupráci, osobitém autorském vyjádření každého z nich a třeba i Vašich čtenářských zážitcích si budeme povídat 26. dubna.

3 OTÁZKY pro

Milana Ráčka

Vaším spisovatelským jazykem se po emigraci stala němčina. Bylo to čistě pragmatické rozhodnutí nebo vyjadřuje Vaše odříznutí se od české kultury v tehdejší totalitním režimu?

Pokud bych se měl přiklonit k jednomu z důvodů uvedených ve Vaší otázce, tak spíše k druhému. Normalizační kultura mě příliš nepřitahovala, nehledě na to, že bylo nutné se vypořádat s neznalostí kulturní současnosti, ale také minulosti v nové zemi našeho působení. V ČSSR nám nebylo zprostředkováno z kultury sousední země Rakouska skoro nic. Překvapilo mne, že informovanost kulturní veřejnosti, například v oboru české literatury, zde byla podstatně větší. Hlavní důvod pro změnu literárního jazyka byl ale jiný. Po téměř dvaceti letech života v německy mluvícím prostředí, i přes to, že se u nás doma mluvilo převážně česky, jsem ztratil nutnou suverenitu ve vyjadřování. Jazyk se stále vyvíjí a tento vývoj jsem zameškal.

Dlouhá léta se pohybujete v muzejním a galerijním prostředí. Nakolik si myslíte, že mohou v dnešním světě „zážitkové turistiky“ současná muzea oslovit návštěvníky? Co by měla nabízet?

Jsem přesvědčen, že muzea dnes a v budoucnu mají šanci stát se opět "stánky vědění". Kombinace textu a objektu v jeho trojrozměrnosti nemůže být úspěšně nahrazena výlučně elektronickými prostředky. I přes zdejší poněkud sarkastické pořekadlo: *výlet za kulturou je pouze oklikou na cestě do hospody*, si myslím, že se muzea, hlavně ta nacházející se mimo urbanistická centra, stanou magnetem pro návštěvníky. Především temporální výstavy s brizantní tematikou slaví obrovské úspěchy (Dolnorakouskou zemskou výstavu o Římanech na Dunaji navštívilo za půl roku více než půl milionu lidí).

Jakým tématem se právě jako spisovatel zabýváte?

V současné době jsem se vrátil do první třetiny svého života - do doby před emigrací a píšu velmi osobní "Životní střípky" (pracovní název knihy), chronologicky sestavené vjemy a zážitky, uvedené exaktními informacemi o denních událostech ve světě (získaných z www.chroniknet.de). Vzniklé konfrontace osobního "mikrosvěta" s událostmi "ve velkém světě" vedou vedle popisu reality v komunistickém Československu očima zpočátku politicky sotva zatíženého dítěte a nakonec mladého muže, který si již určité životní principy uvědomuje, dávají čtenáři dostatek prostoru k existencialistickým úvahám. Zatím jsem oslavil prvních sto stránek, jak to celé dopadne zatím nevím.

Zlínský rodák, spisovatel Milan Ráček emigroval do Rakouska v roce 1968. Od roku 1969 působil v Dolnorakouském zemském muzeu ve Vídni a St. Pöltenu. Svá díla píše německy, v češtině mu vyšly knihy povídek Vznešené okamžiky – Svatební příběhy, které by raději měly zůstat utajeny a Štědré večery – Vánoční příběhy, které by raději měly zůstat utajeny a román Leo – postskriptum.

Přírůstky do Centrální knihovny Muzea Brněnska za měsíc březen:

Knihovna Šlapanice

100 SVUM: 100. výročí založení Sdružení výtvarných umělců moravských: [Galerie výtvarného umění v Hodoníně 12. září - 25. listopad 2007: Záhorská galéria v Senici 6. december 2007 - 3. február 2008. Hodonín: Galerie výtvarného umění v Hodoníně ve spolupráci se Záhorskou galerií v Senici, [2007].

Centrální knihovna

1989–2009–20 Jahre friedliche Revolution, Chance und Verpflichtung für die Museen: 18. Internationale Fachtagung bayerischer, böhmischer, oberösterreichischer und sächsischer Museumsfachleute: 20. bis 22. September 2009. Chemnitz: Sächsische Landesstelle für Museumswesen, 2010.

Gemeinsam Perspektiven schaffen: Regionale und grenzüberschreitende Kooperation und Vernetzung ; 16. Tagung bayerischer, böhmischer und sächsischer Museumsfachleute: Passau, 3.-5. 10. 2007. [Praha]: Asociace muzeí a galerií České republiky; München: Landesstelle für nichtstaatlichen Museen in Bayern; Chemnitz: Sächsische Landesstelle für Museumswesen, 2007.

Hájíček, J.: Fotbalové deníky. Brno: Host, 2007. ISBN 978-80-7294-242-8

Christliche Religion im musealen Kontext: 19. Internationale Fachtagung bayerischer, böhmischer, oberösterreichischer und sächsischer Museumsfachleute. Leonding: Verbund Oberösterreichischer Museen, 2010.

Mikulka, A.: Letem světem. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2006.

Sviták, P.: První český letec inženýr Jan Kašpar a začátky českého letectví: příběh našeho prvního letce, jeho předchůdců, spolupracovníků a současníků s přihlédnutím k vývoji letectví ve světě. V Pardubicích: Východočeské muzeum, 2003.

Šuleř, O.: É trli-frli, aneb, Kdy nastane konec. [Ostrava]: Šmíra-Print, 2011.

Příruční knihovna Památníku písemnictví

Knapík, J.: Průvodce kulturním děním a životním stylem v českých zemích 1948-1967. I. Praha: Academia, 2011.

Knapík, J.: Průvodce kulturním děním a životním stylem v českých zemích 1948-1967. II. Praha: Academia, 2011.

V souřadnicích volnosti: Česká literatura devadesátých let dvacátého století v interpretacích. Praha: Academia, 2008.

Hledáme:

Salon

Společenská revue Salon vycházela jako měsíčník v letech 1922–43. Původně byla opatřena podtitulem Společnost–sport–divadlo–móda–výtvarné umění. Svoji definitivní podobu časopis získal až v průběhu prvního ročníku za redakce Bohuslava Kiliana. Právě díky jeho snaze se Salon stal ve své době prestižním časopisem přinášejícím aktuální informace z oblasti literatury, filmu, divadla, výtvarného umění a architektury. Hledáme: *Ročníky 1–5, ročník 6 – č. 1–11, ročník 7 – č. 1, 2, 4–10, ročník 8 – č. 5–6, 11, ročník 9 – č. 5, 6, 10–12, ročník 10 – č. 2, 3, 7, 11, 12, ročníky 11–22.*

Vydává Muzeum Brněnska, příspěvková organizace

připravuje Památník písemnictví na Moravě

Klášteř 1, 664 61 Rajhrad

tel. 547 229 136

e-mail: rajhrad@muzeumbrnenska.cz

www.muzeumbrnenska.cz/rajhrad.htm

Odpovědný redaktor: Vojen Drlík, redaktor: Romana Macháčková

Autoři textů: Martina Chmelařová, Petra Křivová, Romana Macháčková, Andrea Procházková

Vychází desetkrát ročně, číslo 4, ročník 6.